

SPROG & SAMFUND

Nyt fra
Modersmål-Selskabet
28. årgang nr. 4
December 2010

**Indhold: Formanden skriver 3 · Farvel og goddag 4 · Årbogspræsentation 5 · Stride ord 7
Retskrivningsordbogen 8 · Debat 9 · Mange slags dansk 10 · Svensk sproglov 12 · Nekrolog 14
Bogmessen 15 · Invitation 16**

Humor

Jesper Klein staver humor med stort H, og mindre kan selvfølgelig ikke gøre det. Det hørtes, da han på sin egen ironiske måde parodierede moderne sprogbrug i Byggeriets Hus, da Selskabet på et velbesøgt møde præsenterede årbogen „Sjov med sprog“. Humor forhøjer livskvaliteten, som en anden af bogens bidragydere, Henning Kirk understregede i sit indlæg. Årbogen gør sit. Og så skal man ikke glemme pauserne mellem ordene som forudsætning for sproget, som Frederik Dessau bemærkede. Henning Munck refererer fra mødet.

Mens universiteter og forskningsminister med stiv mine sammen og mod hinanden gør sig umage for at bortforklare, at humaniora er på vej fra fag til faktura, er en omfattende sprogkampagne sat i værk af Dansk Sprognævn, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, DR og Dansk lærerforening.

Den kommenteres i dette nummer, der også bringer en artikel af Språkforsvarets initiativtager Per-Åke Lindblom om de første resultater af den svenske sproglov. Af respekt for læserne er artiklen ikke oversat.

Sjældent har sprogdebatten været så levende som netop nu. Det gør det særlig smerteligt, at Modersmål Selskabet i oktober mistede en nær ven og det gode sprog en af sine fornemste ambassadører. Tidligere bestyrelsesmedlem, Professor Peder Skyum-Nielsen døde 62 år efter nogen tids sygdom. Det seneste årti var han hovedkraft bag opbygningen af den journalistiske uddannelse på Syddansk Universitet og udgav i den forbindelse en række lærehæfter, der har været anmeldt løbende i Sprog&Samfund. Claus Tilling skriver nekrolog.

M.B.

MODERSMÅL-SELSKABETS BESTYRELSE:

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt. Abonnement for ikke-medlemmer 90 kr.
Oplag: 1000 eksemplarer.

BLADUDVALG:

Henrik Munck (formand)
Ingrid Carlsen, Adam Hyllested,
Jørgen Christian Wind Nielsen

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Michael Blædel
Lyngfeldtsvej 17,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
michael@blaedel.dk

LAYOUT:

Martin Sand Pævatalu

REPRO OG TRYK:

Clausen Offset
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog & Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydningen af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne
2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.

Medlemskontingent er 225 kr. årligt, for uddannelsessøgende og pensionister 150 kr. (Portogebyr – udlandet: 50 kr.)

Giro (netbank: reg.nr. 9570) kt.nr. 667 6901
CVR-nr. 7682-4215
Bank: reg.nr. 7853, kontonr. 103 5729

Ny hjemmeside: www.modersmaalselskabet.dk
Gammel hjemmeside: www.modersmaal.dk
Facebook: Modersmål-Selskabet

FORMAND:

Translatør, cand. interpret.
Jørgen Christian Wind Nielsen,
Mylíus Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup,
tlf. 3962 2720, e-post: jcn@modersmaalselskabet.dk

NÆSTFORMAND:

Cand.oecon. Henrik Munck,
tlf. 4495 2243, e-post: hm@modersmaalselskabet.dk

KASSERER:

Cand.stat. Kirsten Fenger,
Skandrups Allé 37, Hareskov, 3500 Værløse,
tlf. 4498 1650, e-post: kf@modersmaalselskabet.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:

Dr. theol. Georg S. Adamsen,
tlf. 4085 8045, e-post: gsa@modersmaalselskabet.dk

Cand.mag. Katrine Bøgh Brixen,
tlf. 2065 8988, e-post: kbb@modersmaalselskabet.dk

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
tlf. 6095 8802, e-post: ic@modersmaalselskabet.dk

Mag.art. Adam Hyllested,
tlf. 3537 7730, e-post: ah@modersmaalselskabet.dk

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
tlf. 4585 7644, e-post: gtl@modersmaalselskabet.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
tlf. 3828 6648, e-post: ct@modersmaalselskabet.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:

Kontorfuldmægtig Jacqueline Erichsen,
e-post: jae@modersmaalselskabet.dk

Folkeskolelærer Tina Jespersen
e-post: tj@modersmaalselskabet.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS SEKRETARIAT:

Pia Wind
tlf. 2621 6782, e-post: sek@modersmaalselskabet.dk

Ordnes samfund

AF JØRGEN CHRISTIAN WIND NIELSEN

Så flot kan det siges: Ordnes samfund. I snæver forstand sprogsystemet, i bred forstand det samfund, vi lever i, videnssamfundet. Blot formuleret mere elegant. For 50 år siden. Af Peter Skautrup. Ordnes samfund indgår i titlen på bogen „Arv og gæld i ordnes samfund“, udgivet i 1958 på Schultz Forlag. Kapitlerne i bogen er radioforedrag, holdt i løbet af vinteren 1957-58.

Ved arv i denne kontekst forstår Peter Skautrup

„den del af vort ordforråd, som – så langt tilbage som vi kan følge det og har mulighed for at dømme – har hørt hjemme i vort sprogsamfund, og som er overleveret trofast gennem generationerne fra slægt til slægt. Ved gæld vil vi forstå den del af vort ordforråd, som vi til forskellige tider har fået udefra, fra andre, fremmede sprogsamfund, men som én gang kommet ind også nedarves fra slægt til slægt. Låneord altså, der i en overgangstid har været følt som fremmede, og som vi derfor også kunne kalde fremmedord, indtil deres indhold, tingene og begreberne, de dækker, er blevet kendt, og deres ydre form ikke længere stikker af mod arveordene.“

Den aktuelle sprogpoltiske diskussion i Danmark, taget på kornet for mere end 50 år siden.

Onde ord

Ord kan være danske, ord kan være fremmede. Skal man tro kulturredaktøren på Morgenavisen Jyllands-Posten, Flemming Rose, kan ord også være onde. Den kategori bliver introduceret i Flemming Roses aktuelle bog „Tavsheds tyranni“. Mennesker kan være onde, mennesker kan tale ondt, mennesker kan have onde tanker og onde hensigter. Men ord? Kan ord være onde? Og hvis de kan, er det så ord, vi ikke må bruge, ord, vi skal undgå? Flemming Rose mener også, at ord skal bekæmpes med ord. Nationer og folk kan bekæmpe hinanden. Kan ord bekæmpe hinanden? Skal ord bekæmpe hinanden?

Gang i sproget

Kulturministeriet er sammen med Dansk Sprog-

nævns, DR, Dansk lærerforening og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab af en anden opfattelse. Der skal simpelthen gang i sproget! Det er titlen på den kampagne, der blev lanceret på en konference på Nationalmuseet den 14. september. Kampagnenavnet er „valgt med bagtanke“, fordi man ønsker at signalere bevægelse, og fordi „vi gerne vil bruge et navn der appellerer bredt på tværs af generationerne“. Kampagnen har til formål at sætte fokus på sproglig variation, mangfoldighed og forandring. Vi skal opleve glæden ved at bruge sproget. Vi skal være opmærksomme på at pleje og udvikle det – og samtidig være klar over, at sproget er i konstant forandring. Der er så mange forskellige måder at bruge sproget på, og det skal vi sætte pris på.

„– Sproget binder os sammen – og somme tider skiller det os ad. Det er både den enkeltes helt personlige redskab og samtidig hvermandseje. Sproget kan bruges i alle livets situationer til at udtrykke stemninger, holdninger, tanker, viden, ønsker, følelser og ikke mindst humor. Man bliver gladere for sit eget og mere tolerant over for andres sprog, jo mere man ved om vores unikke evne for sprog. Det vil vi gerne fortælle om i denne kampagne“, siger direktør for Dansk Sprognævn, Sabine Kirchmeier-Andersen.

Kampagnen er et af regeringens opfølgingsinitiativer på Sprogudvalgets rapport *Sprog til tiden* fra 2008. Kulturminister Per Stig Møller siger om kampagnen:

„– Vi skal bevare kærligheden til vores sprog og fornøjelsen ved at bruge det, især i en tidsalder, hvor den globale kommunikation med engelsk i spidsen let kommer til at sætte dagsordenen. Jeg er derfor glad for at sætte gang i regeringens sprogekampagne, der er smukt orkestreret af Dansk Sprognævn.“

Kampagnen tager bl.a. temperaturen på dialekter, generationssprog, fremmedsprog, tegnsprog og fagsprog. Den retter sig især mod unge i skolealderen – men alle kan være med ifølge pressemeddelelsen.

Det kan du også, i et vist omfang i trykte medier, men især på internettet, hvor de unge udfolder de-

res kreative kommunikation i en blandingsform af skrift og tale. Og på mobilen. Derfor har Sprognævnet en version af den nye retskrivningsordbog på vej, der kan downloades til mobilen. Ret skal være ret. Du kan begynde med at besøge hjemmesiden www.gangisproget.dk

Sprogekampagnen signalerer først og sidst glæde ved sproget, ikke et ord om onde ord eller om ord, der skal bekæmpe ord. Derfor ligger Modersmål-Selskabets årbog, der har temaet og titlen „Sjov med Sprog“, godt i forlængelse af kampagnen.

Sprogpolitik

Hvad sker der med de unges sprog, når kampagnen er slut? Modersmål-Selskabet har såvel i pressen som i radioen givet udtryk for det synspunkt, at kampagnen ikke erstatter behovet for en sproglov. Ikke en sproglov, der introducerer et sprogpolti på jagt efter onde ord, eller som ønsker at bekæmpe ord med ord,

men en sproglov, der forpligter offentlige institutioner, statslige, regionale og kommunale, samt medier, der modtager økonomisk tilskud fra det offentlige, til at introducere og systematisk arbejde med sprogpolitikker for det danske sprog.

På vores generalforsamling i år besluttede vi, at der rettes henvendelse til DR med opfordring til at følge op på den vedtagne sprogpolitik, der endnu ikke har givet sig synlige udslag, at der rettes henvendelse til undervisningsministeren og kulturministeren med opfordring til, at det indskærpes offentlige myndigheder, at de skal tilstræbe at anvende danske ord frem for engelske, at der rettes henvendelse til DR om, at der synges på dansk ved Dansk Melodi Grand Prix, således som Selskabet gjorde allerede i 2004, da DR indførte tilladelse til at indlevere konkurrencemelodier med engelsk tekst.

Det vil vi gøre, vedlagt et eksemplar af „Sjov med Sprog“.

Tak til Bent

Bent Pedersbæk Hansen har efter 16 år i bestyrelsen, heraf fem år som formand, besluttet sig til at forlade Modersmål-Selskabets bestyrelse. På generalforsamlingen i 2009 valgte Bent at gå af som formand, men at fortsætte i bestyrelsen. På generalforsamlingen i maj måned i år sagde vi pænt tak til Bent for hans indsats som formand for Selskabet. Foruden de generelle formandsopgaver har Bent især arbejdet med Modersmål-Prisen, bladudvalget, årbogen og bogmessen. Nu har Bent af personlige årsager besluttet sig til at trække sig tilbage, hvilket vi alle beklager. Bent har om nogen repræsenteret den humanistiske tradition, som altid har præget hans indlæg, både her i bladet og i læserbreve og kronikker i dagspressen. Han var vellidt blandt Selskabets medlemmer og samarbejdspartnere.

Bent har lovet ikke at forlade vores netværk. Han vil fortsat give en hånd med på bogmessen, og Bent vil fortsat deltage i Selskabets arrangementer. Det håber vi, han gør.

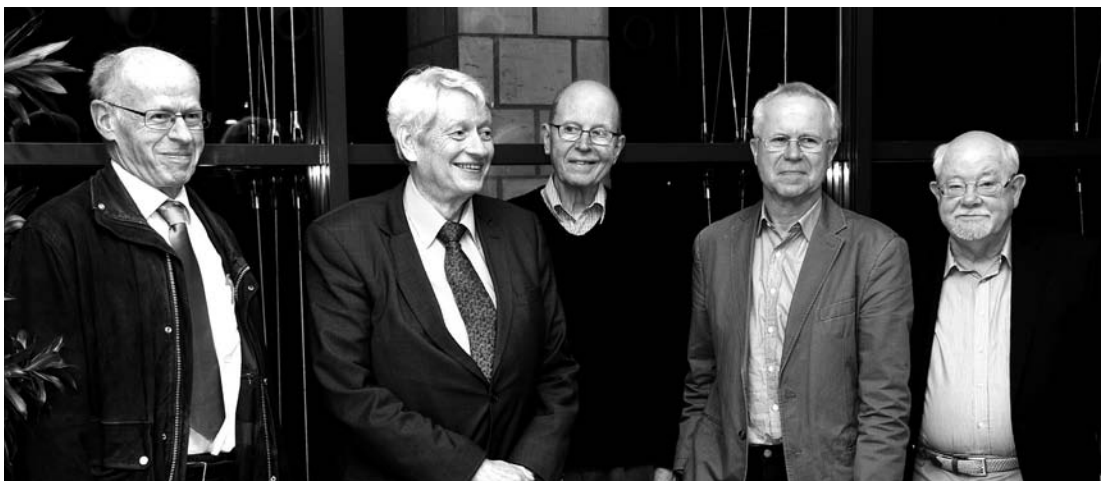

Velkommen til Georg

Med Bent Pedersbæks farvel til bestyrelsen har vi akut haft brug for flere flittige hænder. Ingen af de to suppleanter har lige nu ønsket at indtræde i bestyrelsen. Derfor har vi besluttet at supplere os med Georg Stubkjær Adamsen, der gennem de seneste måneder har moderniseret og organiseret vores hjemmeside. Vi ser nu frem til et formaliseret samarbejde og portrætterer Georg nærmere i næste nummer af Sprog & Samfund, der udkommer efter generalforsamlingen, hvor Georg er på valg.

Georg S. Adamsen er dr. theol og også på det sproglige område en kapacitet. Senest har han skrevet en populærvidenskabelig gennemgang af, en kommentar til, det sidste skrift i Bibelen. Georg S. Adamsen har tidligere skrevet en doktorafhandling herom. Bogen hedder „Johannes' Åbenbaring – Credo Kommentaren“. Der er knyttet en hjemmeside til bogen, der hedder „Den sidste bog“, med et samtaleforum og oversættelse. www.densidstebog.dk
<http://www.bogpriser.dk/q-georg-adamsen/>

Fem bidragydere til årbogen: Poul Einer Hansen, Jesper Klein, Frederik Dessau, Henning Kirk og John P.A. Jensen.

Sund årbog med smittende humor

Henrik Munck refererer fra muntert møde med debatterende årbogsskribenter

– Kan humor stimulere helbredet?

Modersmål-Selskabets formand, Jørgen Christian Wind Nielsen stillede spørgsmålet til lægen og aldringsforskeren Henning Kirk ved selskabets

Frederik Dessau: Stilhed er blevet en mangelvare.

debatmøde om årbogen „Sjov med sprog“. Mødet blev holdt på Frederiksberg Kommunes musiksted Metronomen i det utraditionelle Byggeriets Hus, hvor en veloplagt forsamling havde trodset novembørmet og en truende snestorm.

Henning Kirk var ikke i tvivl om, at det var sundt med et godt grin, og at humor var med til

at stimulere kemien i hjernen med deraf følgende mulighed for at forhøje livskvaliteten. Henning Kirk bidrog til Årbog 2006 med et indlæg om ældresprog, men i år handler hans bidrag om den spontane og ufrivillige humor i børns sprog. Han opfordrede forældre og bedsteforældre til at nedskrive børns sproglomster, så de senere sammen kan genopleve barndommens sprogudvikling, som han havde gjort det med sine tre døtre.

Årbog 2010 indledes med et bidrag om den sproglige legelyst af forfatteren Frederik Dessau, der modtog Modersmål-Prisen i 1999, mens skuespilleren Jesper Klein indleder sit afsluttende bidrag med ordene:

„Humor er et ubegribeligt kedeligt Emne at ud-dybe“, hvorefter følger et indlæg sprængfyldt med historisk viden og aktuel satire. Både Frederik Dessau og Jesper Klein deltog i debatmødet med indledende oplæg, der gav stof til spontane og underholdende suppleringer i den efterfølgende debat.

Frederik Dessau havde valgt at tale om tavshed og stilhed, hvor pausen mellem ordene eller noderne er den nødvendige forudsætning for sproget og musikken. Som nabo til to børnehaver med højtråbende børn og med supermarkedernes bag-

Henning Kirk: Humor stimulerer kemien i hjernen.

grundsmusik i ørene måtte han konstatere, at stilhed var blevet en mangelvare.

Jesper Klein tog tråden op ved at minde om komponisten John Cage og hans berømte musikstykke 4:33 bestående af 4 minutter og 33 sekunders tavshed. Selv forudså Jesper Klein, at tinnitus ville blive den kommende folkesygdom.

Georg Adamsen præsenterede sig som nyt medlem af Modersmål-Selskabet og manden bag Selska-

Jesper Klein: Tinnitus bliver den kommende folkesygdom.

bets fornyede hjemmeside. Han var imponeret af, at Selskabet har magtet at udgive en årbog i nu 31 år. I den seneste udgave hæftede han sig især ved Jesper Kleins bidrag, der skiller sig ud ved at være skrevet med gammel retskrivning. Jesper Klein erkendte, at han som ældre medborger nægter at bolle Åer, og

han udtalte sig kritisk om både retskrivningsreformerne, sprognævnet og Anders 'Bush' Rasmussen, samtidig med at han parodierede moderne sprog og udtale på en måde, der er helt hans egen.

Debatmødet blev efter formandens velkomst indledt af Gerda Thastum Leffers, der som medlem af bestyrelsen og årbogsudvalget lige fra Selskabets stiftelse har deltaget i arbejdet med alle 31 årbøger Hun indrømmede, at arbejdet med den seneste årbog nok havde fremkaldt de fleste smil, og hun var sikker på, at det også smittede af på læserne. Årbogsudvalgs- og bestyrelsesmedlem Claus Tilling var ordstyrer for debatmødet, som bl.a. fremkaldte indlæg fra Poul Einer Hansen, der uddybede sit årbogsbidrag som neger for bladtegneren Roald Als.

Selskabets næstformand Henrik Munck henlede opmærksomheden på årbogens eneste afsnit med sange, nemlig speciallæge John P.A. Jensens

Poul Einer Hansen som idemand og sparringpartner for Roald Als.

omtale af lægers sjov med sprog. Forsamlingen sang drikkevisen af overlæge, minister uden portefølje Viggo Starcke, inden der i pausen blev budt på vin, vand og snitter. Claus Tilling afsluttede med en tak til de fremmødte skribenter og medlemmer, inden forsamlingen således opmuntret forsvandt ud i mørket og kulden.

Foto: Kaj Gøgsig

Nogle yndlingsaversioner

AF NIELS DAVIDSEN-NIELSEN

I Deadline brugte en gæst for nylig udtrykket at *committe sig*. Det gentog han flere gange, og derefter begyndte også studieværten at tale om vigtigheden af at 'committe sig' på det område gæsten beskæftigede sig med. Nu tror jeg gerne at en del

Deadline-seere forstår engelsk nok til at vide hvad dette udtryk betyder. Men for dem der ikke gør, må indslaget på et afgørende punkt have været uforståeligt. Dertil kommer at denne anglicisme er totalt overflødig. Man kan jo bare sige 'forpligte sig', for det betyder nøjagtig det samme. Den vending forstår enhver, og ved at bruge den undgår man også at blære sig på engelsk i en situation hvor der ikke er nogen fornuftig grund til det. Så 'committe sig' kan dømmes rent ude. Her er der simpelthen tale om dårligt sprog.

Hvad så med (*et*) *point* – et intetkønsord på én stavelse der udtales som på engelsk, og som man i dag kan høre i eksempler af typen „Mit point er at han nok ikke er kvalificeret til stillingen“? Hvor nogle i dag siger „Po-in-ten med forsøget er at undersøge om dyret vil dø“, er der altså andre der siger „Pointet med forsøget er at undersøge om dyret vil dø“. Betydningen er den samme, så her har vi heller intet opnået ved at låne fra engelsk. Men måske vil nogle engelskglade sprogbrugere trods alt fastholde fælleskønsvarianten når der henvises til en overraskende afslutning på en vittighed, fx „Her kommer så min histories pointe“. I så fald har det engelske låneord kun overtaget en del af det gamle franske låneords betydningssområde. Selv styrer jeg konsekvent helt uden om den engelske variant, for den tilfører ikke sproget noget der forbedrer dets udtryksmuligheder.

Min tredje aversion er også en anglicisme, nemlig at *overrule*. Den bruges ikke sjældent i stedet for at *underkende*, fx i en sætning som „På det punkt

må jeg nu overrule dig“. Heller ikke her udtrykker det engelske ord noget der ikke kan udtrykkes med et dansk ord (underkende, afvise, tilsidesætte), så også dette lån er overflødig.

Danmarks mest berømte sprogforsker, Otto Jespersen, skrev i en bog fra 1905 („Growth and Structure of the English Language“) at det engelske sprogs udvikling af nye hjemlige ord blev hæmmet af at man i og efter renæssancen optog et stort antal ord fra de klassiske sprog græsk og latin (mag-nitude, homicide, oblivion, phenomenon osv.). I langt de fleste tilfælde, skriver han, havde det i stedet været muligt at finde et dækkende hjemligt udtryk eller at danne et. Men lidt efter lidt mistede englænderne evnen til at danne nye ord, og det fortolker Jespersen som et udslag af momentan bekvemmelighed og åndelig dovenskab. Hans hovedindvending mod de mange klassiske ord er deres vanskelighed og dermed forbundne udemokratiske beskaffenhed. „Mange af dem vil aldrig blive brugt af nogen der ikke har fået en klassisk uddannelse“ (min oversættelse).

Også de ord jeg har besværet mig over her, volder mange danskere vanskeligheder. En sætning som „Mit point er at du bør committe dig til ikke at overrule din kontorchef“ bliver i vid udstrækning simpelthen ikke forstået, og derfor er det udemokratiske at bruge den. Hvor svært kan det være at sige „Min pointe er at du bør forpligte dig til ikke at underkende din kontorchef“?

Heldigvis er ingen af de tre ord optaget i de danske ordbøger. Men hvis de bliver mere almindelige, kan det tænkes at de gør det, ud fra den betragtning at de forekommer, og at en ordbog skal beskrive den faktiske sprogbrug. Hvis man ikke finder det tiltrækkende, er den bedste strategi at lægge dem på hylden.

Niels Davidsen-Nielsen er dr. phil., professor i engelsk ved CBS (1985-2004), formand i to perioder for Dansk Sprognævn (2001-2009).

Retskrivningsordbogen

AF JØRGEN CHRISTIAN WIND NIELSEN

Dansk Sprognævns repræsentantskab, som også Modersmål-Selskabet er repræsenteret i, skulle på sit oktobermøde godkende de foreslåede ændringer til Retskrivningsordbogen version 2011. Forslag til ændringer fremlægges af Sprognævnets fagudvalg på grundlag af et sprogbrugsprincip og et traditionsprincip.

I henhold til lovgivningen skal forslag til ændringer i Retskrivningsordbogen (RO) inddeles i principielle og ikke-principielle normændringer. Det er repræsentantskabet, der beslutter, hvilke forslag der er principielle og hvilke der er ikke-principielle. Beslutningen træffes naturligvis ud fra en sprogvidenskabelig vurdering, men har også juridiske konsekvenser. Dansk Sprognævn kan i henhold til lovgivningen foretage ikke-principielle normændringer administrativt, mens principielle skal forelægges kulturministeren til godkendelse – og helst også undervisningsministeren. På et enkelt punkt var repræsentantskabet delt, og en endelig beslutning blev derfor, bl.a. på initiativ af Modersmål-Selskabet, udsat. Uenigheden handler om, hvorvidt forbindelser af adverbier og af præpositioner skrives i ét eller to ord i forskellige sammenhænge.

Kulturministeren har videre besluttet, at Det Danske Akademi skal høres i forbindelse med retskrivningsændringer for at få litterære synspunkter fremmet i beslutningsprocessen. Udgivelsen af Retskrivningsordbogen er rykket fra ultimo 2011 til 2012.

Modersmål-Selskabets bestyrelse har besluttet at spørge Sprognævnet, om det vil orientere om og diskutere arbejdet med den nye retskrivningsordbog på Modersmål-Dagen i februar 2011.

På repræsentantskabsmødet holdt professor, dr. phil. Henrik Galberg Jacobsen et foredrag om retskrivningsændringer(ne) i et historisk perspektiv på baggrund af blandt andet denne oversigt:

1. Retskrivningens rammer og rækkevidde

1739: Det første officielle direktiv om dansk retskrivning udsendes (Christian 6.).

2004: Traditionelt komma og nyt komma fusioneres til ét system (Dansk Sprognævn).

2012: Den næste retskrivningsordbog udkommer (Dansk Sprognævn).

1739: Latinskolen (~ det nuværende gymnasiums) elever forpligtes.

1865: Almue- og borgerskolernes (~ folkeskolens) elever forpligtes.

1948: Statstjenesten forpligtes.

1997: Retskrivningsloven – kommunerne, Folketinget, domstolene, universiteterne forpligtes.

2. Ordbøger og andre direktiver

1739: Christian 6.s latinskoleforordning

1775: Christian 7.s latinskoleforordning (Guldberg)

1777: Ove Malling: Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere

1799: Jacob Baden: Dansk ortografisk Ordbog (privat)

1813: Christian Molbech: Dansk Haand-Ordbog til Retskrivnings og Sprogriktigheds Fremme (privat, men senere officielt anbefalet)

1833/1859: Christian Molbech: Dansk Ordbog (privat, men senere officielt anbefalet)

1871/1872: Lille retskrivningsreform i latinskolen og folkeskolen (se skemaet s. 3)

1872: Svend Grundtvig: Dansk Haandordbog (den første officielle retskrivningsordbog)

1889/1892: Store ministerielle retskrivningsbekendtgørelser

1891-1919: Saabys Retskrivningsordbog (den anden officielle retskrivningsordbog)

1918: Første officielle retskrivningsvejledning (i Saabys Retskrivningsordbog, 7. udg.)

1923-1929/1946: Dansk Retskrivningsordbog (den tredje officielle retskrivningsordbog)

1948: Hartvig Frischs retskrivningsreform (se skemaet s. 3)

1955: Retskrivningsordbog, udg. af Dansk Sprognævn (den fjerde officielle retskrivningsordbog)

1986: Dansk Sprognævn: Retskrivningsordbogen (den femte officielle retskrivningsordbog).

Henrik Galberg Jacobsen forsvarede sin doktordisputats „Ret og Skrift. Officiel dansk retskrivning 1739-2005“ på Syddansk Universitet i Odense i foråret.

Slut med tågesnak

AF JØRGEN CHRISTIAN WIND NIELSEN

MF Rasmus Prehn fremsætter i denne samling forslag „om at gøre sproget på offentlige hjemmesider og i offentlige breve, vejledninger og formularer mere forståeligt og brugervenligt for borgerne“.

Forslaget lyder:

„Folketinget pålægger regeringen at igangsætte en plan, der skal gøre det lettere for borgerne at forstå sproget på offentlige hjemmesider og i offentlige breve, vejledninger, formularer osv. Planen skal indeholde følgende initiativer:

Omformulering af hjemmesidetekster, standardbreve, vejledninger, formularer osv. med henblik på at forenkle sproget og gøre det mere forståeligt og brugervenligt for borgerne.

Oprettelse af en hjemmeside, hvor borgere kan give tips om svært sprog i offentlige tekster, der skal forbedres.

Udarbejdelse af en vejledning til offentligt ansatte i mere klart og forståeligt sprog.

Stat og kommuner skal forpligtes til at prioritere uddannelsen af deres ansatte i forhold til at skrive i et klart og letforståeligt sprog, når de kommunikerer med borgerne.“

Der er knyttet mange bemærkninger til forslaget.

En gammel travet

Det offentlige kommunikation med borgerne i et klart sprog er en gammel travet. Men nu ses digital kommunikation som en vej til rationalisering i de økonomisk trængte kommuner.

KL og KommuneNyt.dk

Så aktuelt er det, at KL holder kommunikationsdøgn med det formål at „få sat kommunikation højere på dagsordenen – med nye ambitiøse visioner, mål og retning for kommunens kommunikationsarbejde“. I marts måned uddelte KommuneNyt sammen med Institut for Offentlig Information prisen som „Bedste Online Kommune“. Vejle fik prisen „for et dynamisk og indbydende site med rigtig gode muligheder for dialog, debat og interaktion mellem borgere og kommune“.

Offentlig Informationspolitik

Udvalget om Offentlig Informationspolitik, Heinesen-udvalget, konkluderede i 1997 i betænkningen Information til tiden:

„En forholdsvis stor del af borgerne har svært ved at forstå den information, de får fra det offentlige, og mener, at den ikke er relevant for dem selv.“

11 år senere kom forfatterne til Sprog til tiden i rapporten fra Sprogudvalget med denne anbefaling:

„De offentlige institutioner skal skabe bedre sammenhæng mellem sprog- og kommunikationspolitikker og udvikle bedre metoder til at sikre den sproglige kvalitet – f.eks. igennem handlingsplaner.“

Bedst på nettet

Et eksisterende initiativ er Bedst på nettet. Projektet måler en gang om året kvaliteten af den offentlige borgerbetjening.

Gang i sproget

Dansk Sprognævn har nu i lanceret kampagnen „Gang i sproget“. Socialdemokraternes beslutningsforslag vil med fordel kunne inddrages i „Gang i sproget“-kampagnen.

Dansk som andet sprog

En stigende andel af borgerne i Danmark har dansk som andetsprog. De har også behov for at kunne kommunikere med de offentlige myndigheder. Hvordan serviceres disse grupper?

Timing

Risikerer intentionerne i forslaget ikke at drukne i besparelser, når aktiviteterne „skal gennemføres løbende således, at sproget forbedres, når man alligevel skal revidere indholdet på en hjemmeside, i et brev osv.“? Forvaltningsloven indeholder i forvejen bestemmelser om information og kommunikation. Der er brug for nye *forpligtende* initiativer! Lad os ønske forslaget god vind.

Interesserede medlemmer kan få tilsendt en længere version af indlægget med relevante links.

Om de danske dialekter

– før, i dag og i fremtiden

AF GEORG SØNDERGAARD

Hidtil har vi i serien om det talte sprog koncentreret os om rigsdansk. Imidlertid må vi ikke glemme at indtil for 100 år siden talte op mod 80% af befolkningen i Danmark dialekt. I dag er dette tal faldet ganske betragteligt, hvad der måske heller ikke er så mange der beklager. Ved nærmere eftertanke er vi godt klar over at en vigtig del af vores fælles kulturarv på den måde forsvinder. Der tales dog dialekt mange steder endnu. Således på min hjemegn, Vendsyssel, hvor sproget er ret ensartet i hele området. Vindelbomålet er klart forskelligt fra rigsmålet, hvad dette lille eksempel viser:

Dæj' gång' ha bö'n jo hæ'l'er en så männe for-nöw'elser som di hår' no. Det joer en så möj' om såmeren å om fåro're. Dær' ku wi jo wæer uw. Det wa wæer om wentern. Dæj' gång' da war æ jo kål' mæ snej' og ijs om wentern. A ka da hæw noen gåeng dær hå wat hemelbetæj' ræjfo. Så Henry haj mat uk mæ sneplåw'en. Å a tøs ässe a ka hæw a di wa uw mæ skåwel å kást væj' fritj. Wi töt sæføli det war sjöw' å ræj runjtj å pøel i ålt det snej' å wi war lieg glåe mæ om wi bløw wue öw'er det hile. Wi tint jon på a der ässe war möj' døew mæ'e.

(tegnet ' markerer at der er stød på den foregående lyd)

Vi har heldigvis fået beskrevet et stort antal af de gamle dialekter, mens brugerne af dialekter som vestfynsk og østfynsk, alsisk, lollandsk og hede-bomål (østsjællandsk) endnu levede. Allerede i slutningen af 1800-tallet var folkemindeforskere og andre med interesse for lokalhistorie begyndt at indsamle oplysninger om de gamle folkemål, og man har optagelser på lakplader af mennesker der har levet i slutningen af 1800-tallet.

Vi har tilmed levende vidnesbyrd om dialekterne som går endnu længere tilbage i tiden. Således i litteraturen, hvor digtere som Blicher og

Aakjær har ydet værdifulde bidrag. Det gælder således Blichers *E Bindstouw* som er et mester-værk i dansk litteratur. Det er en såkaldt ramme-fortælling hvor en række personer én ad gangen har ordet. Indledningen er jo klassisk:

De war e Awten fa bette Jywlawten – nej hold! A lywer – de wa sgi den Awten far we indda, dæ wa Bindstouw te e Skwolmæjsters, ham *Kræn Koustrup* – I kinne ham wal? Dæ wa Nok, dæ kinnt ham, for om e Vinter wa han Skwolmæjster, men om e Sommer wa han Muhrmæjster; aa han wa lih døgte te beggi Diel. Aa han ku mie end de, faa han ku stel Blued aa vis igjen aa vænn e Vind aa løhs øwwer baallen Fingger aa möj mier. Men te aa maahn wa han ett saa fulkommele som e Præjst; for han had ett gon i den suet Skuel. Saa wa vi da samled aa hiele e Bøj – ja! *Lysgor* Bøj er ett saa faahle stuer; der er ikkun sejs Goer aa nowwe Huhs; men saa wa di der aasse aa *Katballe* aa *Tejstrup*, aa A trowwer dje Kaael i *Knækkebaarre* war aasse drøwwen dæte. Men de ka no wæh de Samm. No Fa-lil! Saa had vi da ænnele molt aa, aa had Aal-sammel faat wo Ganænner øwwer e Kroeg i e Lowt øwer e Skyww aa had aasse begyndt aa læ di fem Pinn lest we. Saa sejer e Skwol-mæjster: „Æ der ingen aa Jer, der vil synng Nød ælle faataell Nød, saa lidd ed saa gjæwt mæ de hæhr Værkeri.“ Saa tow hun Uret – hin *Kjen Pæjster* fræ Pahvse – for hun er aalti saa frammtaalend – „A ku gjahn synng Jer en bette Vihs, om I ejjes gad hoer en?“

(udg. første gang 1842)

I *E Bindstouw* giver Blicher endda prøver på forskellige jyske dialekter.

Et andet velkendt eksempel er Jeppe Aakjærs *Gammel Johannes hans bivvelskistaari, En bette bog om stur folk*. Gammel Johannes var en vir-

kelig person, oplyser Jeppe Aakjær i forordet til bogen der udkom første gang i 1912. Den består af udvalgte beretninger fra Det gamle Testamente, blandt andet følgende historie om „Stur fremmed te A-brahams“:

Det war en møj skjøn sommerdaa, a tinker det haaj wot søen omkring ved Se-Hanns – Abraham haaj lig wot henn og hjælp æ dreng med aa faa æ kyer kobbelt ud; no haaj han saat sæ ved æ husend for aa dums en jenle ywblik, inden han ijen skuld te affensiren. Han haaj ett sæt manne minutter, saa begynder æ hund aa søg.

„Jow; det ska en nok pass; nær enaan jen sku ha en bette blund! Det lied maag! Der er da aaltid søen molør ved den hund. – Ih, ti, nu still, Dine!“

Æ mand war jo ett te pas mej, te han søen skuld forstyrres i hans soven. A-braham slaar æ brikker op og ska rigtig te aa taal donner te æ hund; men saa fæ han helsen nø andt aa kikk atter!

„Ih, død og verden! hwem war endda det, der kam higend nied øwer æ tow? Trej persowner, den jen hans hued hywer end de anner.“

No haaj Abraham da aalle sit saa skjønn kaa'l i hans daw! Hwem kund endda æ mennesker vær? Lig med jet slaar æ nied i ham som en lyssen:

„Det er Worherr!“

Disse eksempler er tilstrækkelige til at illustrere den store forskellighed i det danske sprogområde. Alle tre eksempler er jo fra Jylland, hvilket fremgår af formen *A* eller *a*. Som forfatteren Knud Sørensen siger: „Der er en afgrundsdyb forskel mellem dem der siger „A“ og dem der siger „jeg“.

I eksemplet fra Vendsyssel tales om *såmeren*, *fåro're*, *wentern*. svarende til det vi kender fra rigsdansk (Nordjysk og øsmål). I resten af Jylland

Carl Thomsen: *E Bindstouw*, udgaven fra 1892 (træsnit)

bruges formen *æ/e* foran ordet: *æ dreng*, *e Awten*, *e Skwolmæjster*. Det er den bestemte artikel som sættes foran det pågældende ord, således som vi kender det i andre europæiske sprog, *Der Mann*, *the man*, *le garcon*.

Endelig kan nævnes nægtelsen som har mange forskellige former i jyske dialekter. I Vendsyssel hedder det *inj* eller *intj*, almindeligvis svækket til *en* eller blot *-n*, f.eks. *jon 'jo ikke'*. I et stort område der omfatter Vest- og Midtjylland hedder det *ett* med stød foran t. (Det vil vi se nærmere på nedenfor). I Sønderjysk møder vi formen *it*. Alt sammen i modsætning til rigsdanskens *ikke* eller blot *ik*.

Den store forskellighed er ikke noget specielt dansk fænomen. Det kendes overalt i de gamle kulturlande, og man kan jo også let forestille sig hvordan sprogene i små isolerede samfund uden nogen særlig kontakt med hinanden har udviklet sig i hver sin retning. Landet var et bondesamfund bestående af 3000 små landsbysogne og et halvt hundrede købstæder. I mange hundrede år var landsbyernes beboere analfabeter. Ingen kunne hverken læse eller skrive.

I en følgende artikel vil vi se lidt nærmere på hvilke sproglige og sociale mønstre der ligger bag det der er sket.

Språklagen i Sverige – ömsom vin, ömsom vatten

AF PER-ÅKE LINDBLOM

Språksituationen i Sverige 2005 var absurd; det fanns fem officiella minoritetsspråk i Sverige, men inget officiellt huvudspråk. Svenska var officiellt språk i Finland, men inte i Sverige.

Det behövdes en språklag som kunde bromsa engelskans expansion, eftersom svenskan hade lidit stora domänförluster inom den högre utbildningen och näringslivet. Engelskan hade börjat tränga in som undervisningsspråk i skolväsendet. Engelskans frammarsch hade också skett på bekostnad av kunskaperna i andra främmande språk, särskilt bland de unga. Dessutom var det troligt att engelskans relativa betydelse – inte dess roll som lingua franca – skulle minska i framtiden, framför allt på grund av Kinas och vissa andra stormakters ekonomiska expansion.

Betänkandet *Mål i mun* hade utarbetats redan 2002, men fortfarande våren 2005 hade den dåvarande socialdemokratiska regeringen inte lagt fram någon proposition. Flera debattörer, inkl. Språkförsvaret, oroades av denna senfärdighet och skrev därför många artiklar i pressen under året. Regeringspropositionen *Bästa språket* hösten 2005 innehöll inget förslag om att svenskans ställning skulle lagstadgas utan nöjde sig i stället med ett antal språkpolitiska mål. Hotet från engelskan tonades ner och svenskans ställning inom EU skönmalades. Inför riksdagsbehandlingen av *Bästa språket* november 2005 hade de borgerliga partierna enats om att svenska språkets ställning skulle lagfästas. Detta förslag föll med två rösters marginal, trots att miljöpartiet gick ihop med de borgerliga partierna. De senare insåg att de kunde göra svenska språkets ställning till en valfråga.

Efter den borgerliga valsegern tillsatte den nya regeringen en enmansutredare, som våren 2008 offentliggjorde utredningen ”Värna språken – förslag till språklag”. Efter en remissomgång förelade regeringen riksdagen propositionen ”Språk för alla”, vilken antog denna enhälligt den 20/5 2009 och trädde i kraft den 1/7 2009. Det faktum att riksdagen enhälligt antog språklagen hade ett stort symboliskt värde, men vittnade samtidigt om att lagen uttryckte en minsta gemensam nämnare. Avgörande var också att inget

politiskt parti hade tillåtit ta initiativet utan att de tvärpolitiska krafterna hade drivit frågan med starkt stöd i folkopinionen.

Språklagen har vissa uppenbara brister. Den är enbart en skyldighetslag för myndigheterna, men borde ha konstruerats som en kombinerad rättighets- och skyldighetslag. Användningen av språk är framför allt en rättighet, som medborgarna måste kunna åberopa om deras rättigheter kränks. Den enskilde medborgaren måste ses som en handlande agent. Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, som utfärdades 11/6 2009, tillämpar däremot ett rättighetsperspektiv, eftersom den utgår från ”Europeisk stadga om landsdels- och minoritetsspråk”.

Det andra stora problemet är språklagens räckvidd. Den omfattar endast det allmänna, d.v.s. den offentliga sektorn. Inom den offentliga sektorn är språklagen endast tvingande inom det s.k. kärnområdet. Detta omfattar enligt Riksdagens Justitieombudsmän ”*sådana förfaranden och allmänna handlingar som är av särskilt stor betydelse inom den offentliga verksamheten, såsom den politiska beslutsprocessen, domstolsförhandlingar, domar, protokoll, beslut, föreskrifter, verksamhetsberättelser och andra dokument av liknande karaktär ()*”. Så fort myndigheter, eller organ med myndighetsliknande status (exempelvis statliga verk, affärsdrivande verk, landstingsägda eller kommunala bolag), *kommunicerar med allmänheten* i fråga om namngivning, varningstexter etc. är språklagen inte längre tvingande. Dessa kan alltså använda engelska utan att prickas. Språklagen innehåller alltså inga sanktionsmöjligheter förutom JO:s möjlighet att pricka berörda myndigheter.

Språklagen är en kortfattad ramlag. Detta vore inget problem, om det funnes någon instans som kunde ta ett samlat grepp om svensk språkpolitik och driva på utvecklingen på olika delområden. Den nuvarande högskoleförordningen säger exempelvis inget om språkfrågor inom den högre utbildningen, medan den föregående slog fast att svenska, danska, norska, engelska, tyska och franska var tillåtna avhandlingsspråk. Trots att såväl Högskoleverket, Språkrådet och

en rad universitet oppmuntrar svenskspråkiga sammanfattningar till engelskspråkiga avhandlingar, förses fortfarande bara 30 procent av alla engelskspråkiga avhandlingar på engelska med en sådan.

Trots språklagens brister har JO utifrån denna kunna fatta några progressiva beslut. Det gäller t.ex. beslutet att man har rätt att skriva forskningsansökningar på svenska: ”Även om utländskt språk tillåts ska det alltid vara möjligt att kommunicera med svenska myndigheter på svenska.” Detta är naturligtvis ett rättighetsperspektiv. JO fällde också regeringen för dess enbart engelskspråkiga e-postadresser med motiveringen att regeringskansliet är unikt och att dylika ”rimmar illa med det särskilda språkvårdsansvar som från statens sida ställs på myndigheterna.” I flera fall har myndigheter och skattefinansierade organ insett att de inte kan fort-

sätta att ha enbart engelskspråkiga webbsidor efter språklagens tillkomst.

Språklagen är alltså behäftad med allvarliga brister och måste förbättras. Men likväl har den representerat ett steg framåt och debatten kring språklagen har definitivt höjt den språkliga medvetenheten i Sverige jämfört med för fem år sedan. I den fortsatta opinionsbildningen kan man lämpligen ta fasta på JO:s tolkning av språklagen att svenska som huvudspråk ”ska användas i stället för andra språk när det är möjligt med hänsyn till verksamheten.” Det är faktiskt nästan alltid möjligt!

Per-Åke Lindblom er tidligere gymnasielærer i filosofi og svensk og en af grundlæggerne af netværket Språkforsvaret

Den fattige tradition for dansk grammatikskrivning

I Sprog&Samfund 2010 nr. 3 sukker Loránd-Levente Pálfi over den fattige tradition for grammatikskrivning i Danmark og savner specielt referencegrammatikker, dvs. bøger der kan bruges som opslagsværker.

Et sølle ry for grammatikforskning og –skrivning er nu ikke det som dansk sprogvidenskab har blandt danske og udenlandske fagfolk. Af betydelige grammatikere kan man nævne J.P. Høysgaard (1698-1773), H.G. Wiwel (1851-1910), Kr. Mikkelson (1845-1924), Aage Hansen (1894-1983), Paul Diderichsen (1905-64).

Af aktuelle grammatikker som egner sig til opslag, konsultation, kan man anbefale *Dansk Sprog* af Henrik Galberg Jacobsen og Peder Skyum-Nielsen (2. udg. 2007), *Sprogets Univers* af Niels Holck (2003), *Dæmonernes Port*, som trods den sære titel er en folkelig universitetslærebog, af Erik Hansen (5. udg. 2006) og *Dansk Sproglære* udgivet af Dansk-lærerforeningen (1996). Endelig den lille rappe og

særdeles anvendelige *Politikens Nudansk Grammatik* af Chr. Becker-Christensen og Peter Widell.

Routledge-grammatikken *Danish* af Robin Allan, Philip Holmes og Tom Lundskær-Nielsen (1995), bruger jeg selv indimellem, og jeg synes som LLP at det er en god og nyttig bog. Den er skrevet for folk der ikke har dansk som modersmål, og tillader sig fuldt forsvarligt en del forenkling af virkeligheden, nemlig det danske sprog. Den kan næppe betegnes som et egentligt videnskabeligt værk. Den findes i en forkortet udgave fra 2000.

Og så kan jeg da lige nævne at til foråret udkommer *Grammatik over det Danske Sprog I-III* af Erik Hansen og Lars Heltoft. Det er et værk på lige ved 2.000 sider og har, som de andre nævnte bøger, et udførligt og omfattende register.

Så det skulle ikke være så svært at finde grammatisk litteratur at konsultere.

Erik Hansen,
professor emeritus

Peder Skyum-Nielsen

Professor, dr.phil. Peder Skyum er død i en alder af kun 62 år. Peder Skyum-Nielsen var han døbt. Ved sit ægteskab med Dorit Aagaard tog han navnet Skyum-Aagaard, et ydre tegn på tilknytning og udvikling.

Det er imidlertid som Peder Skyum-Nielsen han udgav sine mange arbejder: 67 bøger og godt 250 mindre publikationer, og det navn, som knytter ham til broderen, litteraten Erik Skyum-Nielsen.

Peder Skyum blev født i 1948. Cand.mag. i dansk og retorik fra Københavns Universitet. Skrev guldmedaljeafhandling om modalverberne i nudansk i 1971. Lektor i dansk og retorik ved Danmarks Lærerhøjskole i København 1981-1997. Ph.d. på en afhandling om sprogoptimering. Professor i mediedansk ved journalistuddannelsen ved Syddansk Universitet i Odense siden 1998. Dr.phil. 1992 med afhandlingen 'Fyndord 1-2', som er blevet kaldt Danmarks morsomste disputats, og som er en systematisering af utallige eksempler på kortformer fra vores fælles sprog: ordsprog, slogans, mundheld og skriftsteder m.m.

I 1996 udgav han 'Dansk sprog. En grundbog' sammen med Henrik Galberg Jacobsen. (Ny forøget udgave 2007. Schönbergs Forlag). Bogen har fundet udstrakt anvendelse ved de videregående uddannelser på bl.a. universiteter, handelshøjskoler og seminarier som en „almen introduktion i dansk sprog på akademisk niveau“. I bogen går traditionel videnskabelig sprogbeskrivelse og sprognormer hånd i hånd om udviklingen af en række gode råd om at skrive godt og tale godt.

Peder Skyum var meget anvendt som sprogkonsulent for radio og tv. Et stort og vigtigt fagligt arbejde lå bag 'Projekt mediesprog' der blev udført i samarbejde med DR Multimedie siden 2003, og som resulterede i en række hæfter i serien 'Mediedansk'. Bemærkelsesværdig var det første hæfte, 'Vellyden'. Heri gennemgår Peder Skyum det talte sprogs kvaliteter i radio og fjernsyn på et præcist videnskabeligt grundlag og giver henvisninger til lydseksempler på nettet. Særligt

forfulgte Skyum 'stavelseskanibalismen', et udtryk som han har præget, og som han ser som den store forhindring for at lytterne kan forstå hvad der bliver sagt i radio, på tv og i film. Han har en meget stor del af befolkningen bag sig i beklagelsen over fænomenet. Her står vi i en konflikt

mellem udviklingen i det almindelige talesprog, hvor stavelsesreduktionen er en realitet, og mediesproget, der på samme tid skal være forståeligt og virke naturligt mundtligt.

'Mediedansk' blev til i samarbejde med kollegerne Ebbe Grunwald og Ole Meisner. I den vægtige bog 'Godt dansk' fra 2008 er hæfterne fra 'mediedansk' redigeret sammen og rummer bl.a. artikler af Peder Skyum om 'Sætningen', 'Fynd', 'Vellyden', 'Personen' og 'Dit sprogtjek'.

Som altid når en velfunderet sprogrøtter ytrer sig i en større sammenhæng, vakte bogen berettiget opsigt. Nu er bogen her, og man kan hente god inspiration i den. Personligt har jeg problemer med 'Sætningen' hvor der bliver givet en række meget mekaniske råd baseret på ordoptælling og trappediagrammer i et sprog der er malende og fantasifuldt, og som skal appellere til skribenter hvis begreb om grammatik ikke er omfattende.

For Peder Skyum kom sproget med dets åndelige gods til at stå som det vigtigste at beskæftige sig med, og netop formuleringen af vores fælles værdier er behandlet i den overordentlig smukke bog 'Arveguldet' (Syddansk Universitetsforlag 2006). Bogen blev til over mange år, og arbejdet med indsamling af skolers og andre læreste-

ders mottoer blev i sin tid udført sammen med dr.pæd. Vagn Skovgaard-Petersen.

Man kan se en bevægelse for interessen fra 'Fynd' til 'Værdier'. Peder Skyum har i begge tilfælde indsamlet et kæmpestort sprogligt materiale og systematiseret det efter forskellige kriterier. I 'Arveguldet' er kategoriseringen sket efter et system inspireret af Jes Bertelsens værdirum der går 'fra det håndgribelige og mest jordbundne til det åndelige og højeste': 'Fædreland', 'Leg', 'Handling', 'Kærlighed', 'Fordybelse', 'Tro', 'Åndsstyrke'.

Placeringen af især skolernes mottoer efter disse kategorier var et kolossalt arbejde. Peder Skyum var med rette glad og stolt over at have nået at afslutte så omfattende et værk.

Peder Skyum efterlader sig en række værker om sprogbrug som vil blive anvendt og diskuteret i alle kredse hvor man interesserer sig for 'godt dansk'.

Peder Skyum var medlem af Modersmål-Selskabets bestyrelse 1997-2000.

Claus Tilling

Vild med dansk i Forum

Tre travle dage på Bogmessen

AF INGRID CARLSEN

Velkommen til de nye medlemmer i Modersmål-Selskabet, som meldte sig ind på Bogmessen, og til dem, som melder sig ind på vores nye, flotte hjemmeside : www.modersmaalselskabet.dk.

Vi fik i løbet af 3 travle dage 750 konkurrence-deltagere, heraf 50 vindere!

Konkurrencen i det danske sprog trak en lind strøm af interesserede, hvor 2 vindere hver time gik glade fra stand 388 med præmie.

Desuden fik vi besøg af sprogforsker, professor og tidl. prisvinder Erik Hansen med frue, forfatter Søren Sørensen og professor Henrik Galberg Jacobsen.

Redaktør Blædel, revisor Friis og tidl. formand for MS æresmedlem Gerda T. Leffers bærede os med et besøg samt politiker Margrethe Vestager og Jytte Hilden.

Den nye årbog „Sjov med sprog“ gik som varmt brød og var endda genstand for mislykket tyveriforsøg. Så værdifuld er den!

Flere udsolgte årbøger efterspørges.

Vi fik desuden flere forslag til kommende vindere af Modersmål-Prisen. Der bliver lagt mærke til fremtrædende personer, som bruger et korrekt, tydeligt og pænt sprog.

Tre vindere i konkurrencen: Lisa Teruel og Anne og Hans Holbøll.

De besøgende gav udtryk for DRs ligegyldighed overfor ukorrekt sprog/ forkert udtale og stavemåde i tv, hvilket påvirker både børn, unge og voksne, og opfordrede stærkt MS til at arbejde videre på sagen. En udtalelse: Danskerne viser mindreværd ved at lukke alt for meget engelsk ind i det danske sprog.

Mange nikkede anerkendende til årets prisvinder Susse Wold.

Tak til vagter og besøgende på stand 388. Vi ses i 2011 i BogForum den 11.-13. november 2011.

POST

PP

DANMARK

Medlemsarrangement

Modersmål-Dagen – Modersmålets retskrivning

Mandag den 21. februar 2011 markerer Modersmål-Selskabet Modersmål-Dagen, der er indstiftet af Unesco. Tidspunktet er kl. 17.00-19.00, stedet Hauser Plads 20, 3. sal, hos Forbundet Kommunikation og Sprog.

Professor, dr.phil. Henrik Galberg Jacobsen fortæller om dansk retskrivnings historie. Titlen på foredraget er „Modersmålets retskrivning“, undertitlen er „Episoder i den danske retskrivnings historie i de sidste ca. 200 år.“

Henrik Galberg Jacobsen har blandt andet været ansat i Dansk Sprognævn, han har skrevet Sprognævnets historie, og han har været en af de centrale personer bag forskellige varianter af nyt komma.

Fredag den 7. maj 2010 forsvarede Henrik Galberg Jacobsen sin doktordisputats „Ret og Skrift. Officiel dansk retskrivning 1739-2005“ på Syddansk Universitet.

Henrik Galberg Jacobsen er en strålende oplægsholder, og der vil være rig lejlighed til debat – glæd dig til denne aften.

Der vil være en sandwich og et glas vin.

Kontingent 2011

Når du har modtaget dette blad skulle du også gerne have modtaget den seneste årbog *Sjov med sprog*, et følgebrev og et giroindbetalingskort. Hvis det ikke er tilfældet, bedes du kontakte os. Jo flere vi er, jo bedre kan vi nemlig gøre vores indflydelse gældende.

Modersmål-Selskabet har brug for dig. Vi håber at du også har brug for Modersmål-Selskabet og derfor vil forny dit medlemskab for 2011.

Kontingentet er uændret 225 kr. for et almindeligt medlemskab og 150 kr. for studerende og pensionister. Vi beder dig indbetale kontingentet *snarest og senest den 31. december 2010*. Brug girokortet, der er sendt ud med den nye årbog, eller betal via netbank. Girokontonummer er 667 6901 (kortkode 01). Ved bankoverførsel til Danske Bank er reg. nr. 9570 og kontonr. 667 6901. *Husk venligst at anføre navn og adresse (og gerne e-post adresse), så Selskabet ved, hvem indbetalingen gælder.* De medlemmer, der har indmeldt sig efter 1. september 2010, har allerede betalt kontingent for 2011 og skal derfor ikke betale noget nu.

AFSENDER
MODERSMÅL-SELSKABET
Wind
Mylius Erichsens Allé 27
2900 Hellerup

Returneres ved varig adresseændring

Venlig hilsen Bestyrelsen

B